

NR-notat 2015-10-01

Arne Jensen

Iverksettelse av ny straffelov – 1. oktober 2015 – medielovspeil (utdrag)

I dag trer den nye straffeloven i kraft. Det innebærer endringer også ellers i det mediejuridiske landskapet. Blant de viktigste er disse:

- Ærekrenkelsesavkriminaliseres – den nye ærekrenkelsesbestemmelsen finnes nå i skadeserstatningsloven §3-6a.
- Samtidig avvikles mortifikasjonsinstituttet – muligheten for å få utsagn erklært ”døde og maktesløse”.
- Det ”objektive” redaktøransvaret videreføres, men fortsatt uten å omfatte elektroniske plattformer.
- Enkelte av forpliktelsene knyttet til publisering forsvinner – blant annet plikten til å oversende et eksemplar til politiet.
- Enkelte krenkelsesbestemmelser – blant annet hva gjelder fremmed lands flagg og statsoverhoder – forsvinner også.

Her følger et lovspeil over de viktigste endringene og justeringene for mediene i forbindelse med overgangen til ny straffelov.

Tema	Tidligere bestemmelser:	Nye bestemmelser:	Merknader
1. Ærekrenkelses	Straffelovens §246: Den som rettsstridig ved ord eller handling krenker en annens æresfølelse eller som medvirker dertil, straffes med bøter eller med fengsel inntil 6 måneder. (oppheves) Straffelovens §247: Den som i ord eller handling optrer på en måte som er egnet til å skade en annens gode navn og rykte eller til å utsette ham for hat, ringeakt eller tap av den for hans stilling eller næring	Skadeserstatningsl. §3-6a: Den som uaktsomt har satt frem en ytring som er egnet til å krenke en annens ærefølelse eller omdømme, skal yte erstatning for den lidte skade og slik erstatning for tap i fremtidig erverv som retten ut fra den utviste skyld og forholdene ellers finner rimelig. Han kan også pålegges å betale slik erstatning (oppreisning) for skade av ikke-økonomisk art som retten finner rimelig. Dersom den krenkede døde mindre enn 15 år før krenkelsen etter første ledd fant sted, kan krav om	Ærekrenkelsesavkriminaliseres er dermed ute av straffeloven, i tråd med anbefalinger fra en rekke instanser. Det er for øvrig lenge siden straff har vært anvendt i ærekrenkelsessaker mot mediene. Den siste redaktør som ble dømt til fengselsstraff for injurier var Trygve Hegnar (Kapital), som i 1979 fikk en straff på 24 dager betinget fengsel. Bøtestraff ble brukt også senere. I praksis har injuriersøksmål i moderne tid handlet om to ting: erstatning og

	<p>fornødne tillit, eller som medvirker dertil, straffes med bøter eller med fengsel inntil 1 år. Er ærekrenkelsen forøvet i trykt skrift eller i kringkastingssending eller ellers under særdeles skjerpene omstendigheter, kan fengsel inntil 2 år anvendes. (oppheves)</p> <p>Skadeerstatningsl §3-6, 1. ledd: Den som har krenket en annens ære eller privatlivets fred, skal, såfremt han har vist uaktsomhet eller vilkårene for straff er til stede, yte erstatning for den lidte skade og slik erstatning for tap i fremtidig erverv som retten under hensyn til den utviste skyld og forholdene ellers finner rimelig. Han kan også pålegges å betale slik erstatning (oppreisning) for skade av ikke økonomisk art som retten finner rimelig.</p>	<p>oppreisning settes frem av hans nærmeste.</p> <p>En ærekrenkende ytring medfører ikke ansvar etter første ledd dersom den anses berettiget etter en avveining av de hensyn som begrunner ytringsfrihet. Ved denne vurderingen skal det særlig legges vekt på om ytringen hviler på et fyldestgjørende faktisk grunnlag, på ytringens grad av krenkelse, og om hensynet til den krenkede er tilfredsstillende ivaretatt ved for eksempel adgang til imøtegåelse, om allmenne interesser eller andre gode grunner tilsa at den ble satt frem, og om ytreren har vært i aktsom god tro med hensyn til de momenter som kan gjøre ytringen berettiget.</p>	<p>mortifikasjon (at utsagn blir erklært "døde og maktesløse"). Den siste sanksjonen forsvinner også med den nye straffeloven.</p> <p>Den nye lovteksten er for øvrig ment å være en kodifisering av gjeldende rett. Teksten ble endret under komitebehandlingen, primært som resultat av et initiativ fra Norsk Redaktørforening.</p> <p>De øvrige paragrafene i ærekrenkelseskapittelet oppheves med iverksettelsen av den nye straffeloven. Det gjelder blant annet spørsmål om sannhetsbevis, "nødrett", provokasjon og retorsjon og – som nevnt ovenfor – mortifikasjon. Det som fortsatt gjenstår er avgrensning i medvirkningsansvaret for teknisk personell mv – se nedenfor under tema "Avgrensning».</p>
<p>2. Privatliv</p>	<p>Straffelovens §390: Med bøter eller fengsel inntil 3 måneder straffes den som krenker privatlivets fred ved å gi offentlig meddelelse om personlige eller huslige forhold. §§ 250 og 254 får tilsvarende anvendelse. Er forseelsen forøvet i trykt skrift, kan inndragning besluttes i samsvar med § 38. Offentlig påtale finner bare sted når</p>	<p>Ny straffelov § 267: Den som gjennom offentlig meddelelse krenker privatlivets fred, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år. Straff etter første ledd kommer ikke til anvendelse på den som bare har deltatt ved teknisk bistand eller distribusjon av et blad eller tidsskrift produsert i riket. Tilsvarende gjelder for kringkastingssendinger. Straff etter første ledd kan bortfalle dersom meddelelsen var fremkalt av</p>	<p>En videreføring av gjeldende rettstilstand. Eneste realitetsendring er at strafferammen økes fra tre måneder til ett års fengsel.</p>

	<p>det begjæres av fornærmede og finnes påkrevet av almene hensyn.</p> <p>Skadeerstatningsl §3-6, 1. ledd: Den som har krenket en annens ære eller privatlivets fred, skal, såfremt han har vist uaktsomhet eller vilkårene for straff er til stede, yte erstatning for den lidte skade og slik erstatning for tap i fremtidig erverv som retten under hensyn til den utviste skyld og forholdene ellers finner rimelig. Han kan også pålegges å betale slik erstatning (oppreisning) for skade av ikke økonomisk art som retten finner rimelig.</p>	<p>den fornærmede selv ved utilbørlig atferd, eller meddelelsen er blitt gjengjeldt ved en krenkelse av privatlivets fred eller en kroppskrenkelse.</p> <p>Skaderstatningsloven §3-6, 1.ledd: Den som har krenket privatlivets fred, skal, såfremt han har utvist uaktsomhet eller vilkårene for straff er oppfylt, yte erstatning for den lidte skade og slik erstatning for tap ifremtidig erverv som retten under henvisning til den utviste skyld og forholdene ellers finner rimelig. Han kan også pålegges å betale slik erstatning (oppreisning) for skade av ikke-økonomisk art som retten finner rimelig. I dom som går ut på straff, kan retten pålegge domfelte å betale til fornærmede et beløp til kunngjøring av dommen.</p>	<p>Som det fremgår er paragrafene om erstatning for ærekrenkelser og privatlivskrenkelser i skadeerstatningsloven nå delt i to paragrafer, i motsetning til før ærekrenkelsene ble tatt ut av straffeloven.</p>
<p>3. Avgrensning</p>	<p>Straffelovens §254: Ansvaret for ærekrenkelse forøvd i blad eller tidsskrift som er trykt i riket, omfatter ikke den som bare har deltatt ved teknisk framstilling eller distribusjon av skriftet. Tilsvarende gjelder for kringkastingssending.</p>	<p>Ny straffelov §267 (utdrag): Straff etter første ledd kommer ikke til anvendelse på den som bare har deltatt ved teknisk bistand eller distribusjon av et blad eller tidsskrift produsert i riket. Tilsvarende gjelder for kringkastingssendinger.</p> <p>Skadeerstatningsl. §3-6, 2.ledd (privatliv): Ansvaret etter første ledd omfatter ikke den som bare har deltatt ved teknisk fremstilling eller formidling av ytringen.</p>	<p>Medvirkningsansvaret gjelder – nå som før – kun dem som arbeider med innhold i mediene, dvs de redaksjonelle medarbeiderne.</p>

		<p>Skadeerstatningsl. §3-6a, 3.ledd (ærekrenkelser): Reglene i §3-6 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende.</p>	
<p>4. Eiers ansvar</p>	<p>Skadeerstatningsl. §3-6, 2. ledd (gjeldende lov): Er krenkingen forøvd i trykt skrift, og noen som har handlet i eierens eller utgiverens tjeneste er ansvarlig etter første ledd, hefter også eier og utgiver for erstatningen. Det samme gjelder oppreisning pålagt etter første ledd, med mindre retten av særlige grunner finner å burde fritar dem. Eier eller utgiver kan også pålegges slik ytterligere oppreisning som retten i forhold til dem finner rimelig. Norsk Rikskringkasting hefter på tilsvarende måte når noen som handler i institusjonens tjeneste er ansvarlig etter første ledd for sending i kringkastingen. Det samme gjelder for annen institusjon som driver kringkasting.</p>	<p>Skadeerstatningsl. §3-6, 3. ledd (privatliv): Er noen som har handlet i tjenesten til en eier eller utgiver av et massemedium ansvarlig etter første ledd, hefter også eieren eller utgiveren for erstatningen. Det samme gjelder oppreisning, med mindre retten av særlige grunner fritar dem. Eieren eller utgiveren kan også pålegges slik ytterligere oppreisning som retten i forhold til dem finner rimelig.</p> <p>Skadeerstatningsl. §3-6a, 3.ledd (ærekrenkelser): Reglene i §3-6 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende.</p>	<p>En videreføring av gjeldende rettstilstand, men med den endring at bestemmelsen er gjort teknologinøytral ("massemedium").</p>
<p>5. Diskriminerende utsagn</p>	<p>Straffelovens §135a: Den som forsettlig eller grovt uaktsomt offentlig setter frem en diskriminerende eller hatefull ytring, straffes med bøter eller fengsel inntil 3 år. Som ytring regnes også bruk av symboler. Medvirkning straffes på samme måte.</p>	<p>Ny straffelov §185: Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt offentlig setter frem en diskriminerende eller hatefull ytring. Som ytring regnes også bruk av symboler. Den som i andres nærvær forsettlig eller grovt uaktsomt fremsetter en slik ytring</p>	<p>I tillegg til fremsettelse av slike utsagn "offentlig" er det presisert at paragrafen også kan ramme utsagn "i andres nærver", når dette skjer "forsettelig eller grovt uaktsomt".</p>

	<p>Med diskriminerende eller hatefull ytring menes det å true eller forhåne noen, eller fremme hat, forfølgelse eller ringeakt overfor noen på grunn av deres</p> <p>a) hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse, b) religion eller livssyn, c) homofile legning, leveform eller orientering d) nedsatte funksjonsevne</p>	<p>overfor en som rammes av denne, jf. annet ledd, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.</p> <p>Med diskriminerende eller hatefull ytring menes det å true eller forhåne noen, eller fremme hat, forfølgelse eller ringeakt overfor noen på grunn av deres</p> <p>a) hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse, b) religion eller livssyn, c) homofile orientering d) nedsatte funksjonsevne</p>	
6. Redaktøransvaret	<p>Straffelovens §431: Redaktøren av et blad eller tidsskrift straffes med bøter eller fengsel inntil 3 måneder såfremt bladet eller tidsskriftet offentliggjør noe som ville ha pådradd redaktøren straffansvar etter noen annen lovbestemmelse om han hadde kjent innholdet. Dog er han straffri såfremt han godtgjør at det ikke kan legges ham noe til last med hensyn til kontroll med innholdet av skriftet eller tilsyn med eller rettledning eller instruks for hans stedfortreder, medarbeidere eller underordnede. Når det foreligger særdeles skjerpene omstendigheter, kan fengsel inntil 6 måneder anvendes. Det kan dog ikke ilegges strengere straff enn etter den lovbestemmelse som ville ha vært anvendelig om</p>	<p>Ny straffelov §269: Den som treffer avgjørelse om innholdet i et trykt skrift eller en kringkastingssending, er strafferettslig ansvarlig dersom det der offentliggjøres noe som ville ha pådratt redaktøren ansvar etter noen annen lovbestemmelse om han hadde kjent til innholdet. Straffen etter første ledd er bot eller fengsel inntil 6 måneder. Det kan ikke idømmes strengere straff enn etter den lovbestemmelse som ville ha vært anvendelig om den ansvarlige hadde kjent til innholdet. Straff etter første ledd kommer ikke til anvendelse på den som godtgjør at det ikke kan legges ham noe til last med hensyn til kontroll med innholdet eller tilsyn eller rettledning eller instruks for hans stedfortreder, medarbeidere eller underordnede.</p>	<p>Dette er det "objektive" redaktøransvaret. I praksis videreføres dagens rettstilstand. Det innebærer samtidig at det ikke etableres et tilsvarende ansvar for de elektroniske medier. Det objektive redaktøransvaret vil inntil videre fortsatt bare gjelde "trykt skrift eller kringkastingssending."</p>

	<p>redaktøren hadde kjent innholdet. Ved offentliggjøring gjennom kringkastingssending får disse bestemmelser tilsvarende anvendelse for kringkastingssjef, programdirektør og ansvarlig leder for programavdeling eller distriktskontor.</p> <p>Om påtalen gjelder det samme som om påtale av den lovovertrædelse skriftet eller sendingen inneholder.</p>	<p>Medvirkning straffes ikke.</p>	
<p>7. Andre forpliktelser</p>	<p>Straffelovens §428: Den, som undlader at angive sit Navn eller Foretaksnavn samt Trykkestedet paa et af ham trykt Skrift - med Undtagelse af Stemmesedler, Prisangivelser, Formularer og lignende - eller gjør en uriktig Angivelse, straffes med Bøder.</p> <p>Straffelovens §429: Er det i et blad eller tidsskrift ikke angitt hvem som er redaktør, straffes redaktøren og forleggeren med bøter. Er en annen person enn den virkelige redaktør angitt, straffes både denne og forleggeren med bøter eller fengsel inntil 3 måneder. På samme måte straffes også den som uriktig er angitt som redaktør, såfremt angivelsen er skjedd med hans samtykke.</p>	<p>Straffelovens §270: Den som står for trykkingen av et skrift, og som unnlater å oppgi foretaksnavn og trykkested, straffes med bot. På samme måte straffes en trykker som gir uriktig informasjon som nevnt i første punktum. Straff kommer ikke til anvendelse ved trykking av stemmesedler, prisangivelser, formularer og lignende. Er det i et blad eller tidsskrift ikke angitt hvem som er redaktør, straffes redaktøren og utgiveren med bot. På samme måte straffes redaktøren og utgiveren dersom feil person er oppgitt å være redaktør. Den som har samtykket i uriktig å oppgis som redaktør, straffes med bot. Den som er redaktør for et blad eller tidsskrift, og som ikke inntar en imøtegåelse av en anførsel som der er fremsatt i første eller annet nummer av bladet, på like iøynefallende sted som</p>	<p>Bestemmelsene i tidligere lovs §§ 428, 429, 430 og 436 er nå samlet i én paragraf.</p> <p>Bestemmelsene om plikt til å oppgi navn på utgiver og trykkested videreføres.</p> <p>Det samme gjelderplikten til å oppgi hvem som er redaktør.</p> <p>Den rettslige tilsvarende er fastslått her – videreføring av dagens rettstilstand, men en svært sjeldent brukt bestemmelse.</p>

	<p>Straffelovens §430: Med bøter straffes redaktøren av et blad eller tidsskrift, når han vegrer seg for å oppta uforandret en imøtegåelse av anførsler av faktisk art i bladet eller tidsskriftet, såfremt det innen 1 år forlanges av noen som anførslene umiddelbart vedkommer, og imøtegåelsen begrenser seg til anførsler av faktisk art og ikke inneholder noe straffbart. Redaktøren kan dessuten tilpliktes under løpende mulkt å oppta imøtegåelsen. Vegring anses for å finne sted så fremt imøtegåelsen ikke er opptatt i det første eller annet nummer av bladet, for tidsskrifter det første nummer som ikke var ferdig til trykning da imøtegåelsen ble forlangt, på et like iøynefallende sted som det imøtegåtte og for øvrig på slik måte og med slikt utstyr som god presseskikk tilsier. Offentlig Paatale finder alene Sted efter fornærmedes Begjæring.</p> <p>Straffelovens §436: Ved redaktør av et blad eller tidsskrift forstås i dette kapitel den som treffer avgjørelse om skriftets innhold eller om en del av dette, enten han betegnes som redaktør eller som utgiver eller på annen måte.</p>	<p>det imøtegåtte, straffes med bot. Redaktøren kan også ilegges løpende mulkt frem til imøtegåelsen trykkes. Kravet om imøtegåelse må fremsettes av den som anførslene direkte angår senest innen ett år etter utgivelsen, begrense seg til anførsler av faktisk art og ikke inneholde noe straffbart. Med redaktør forstås den som treffer avgjørelse om innholdet i et trykt skrift. Medvirkning straffes ikke.</p>	<p>Definisjonen på hva en redaktør er finner vi her.</p>
--	---	--	--

<p>8. Dette oppheves (blant annet)</p>	<p>Straffelovens § 430 a (plikt til – på forlangende – å gjengi hele dommen i mortifikasjonssaker)</p> <p>Straffelovens §432 (Straff for den som forsettelig eller grovt uaktsomt gjengir rettsforhandlinger på en måte som fremstår som ”grovt uriktig eller grovt misvisende”).</p> <p>Straffeloven §433 (Den som selger eller ”frembyr” trykt skrift som er beslaglagt)</p> <p>Straffeloven §435 (Om plikten til å oversende et eksemplar av et trykt skrift til politiet)</p> <p>Straffelovens §142 (Blasfemiparagrafen - ble opphevet allerede i mai 2015)</p>		